

Συμβούλιο
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2018
(OR. en)

5462/18

**Διοργανικός φάκελος:
2018/0007 (NLE)**

**EDUC 13
JEUN 3
SOC 21
CULT 4
SPORT 2**

ΠΡΟΤΑΣΗ

Αποστολέας:	Για τον Γενικό Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο κ. Jordi AYET PUIGARNAU, Διευθυντής
Ημερομηνία Παραλαβής:	17 Ιανουαρίου 2018
Αποδέκτης:	κ. Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	COM(2018) 23 final
Θέμα:	Πρόταση ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ για την προώθηση των κοινών αξιών, της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και της ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - COM(2018) 23 final.

σνημμ.: COM(2018) 23 final

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 17.1.2018
COM(2018) 23 final

2018/0007 (NLE)

Πρόταση

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

**για την προώθηση των κοινών αξιών, της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και της
ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας**

{SWD(2018) 13 final}

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

1. ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

- **Αιτιολόγηση και στόχοι της πρότασης**

Όπως τόνισε ο Πρόεδρος Juncker στην ομιλία του σχετικά με την κατάσταση της Ένωσης το 2017 «*Η Ευρώπη είναι κάτι παραπάνω από μια ενιαία αγορά. Παραπάνω από χρήματα, παραπάνω από το ευρώ. Η Ευρώπη ήταν πάντα θέμα αξιών*»¹. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, «*Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρώπινων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών*».

Οι εν λόγω κοινές αξίες αποτελούν το θεμέλιο των εθνικών δημοκρατιών μας και αντιπροσωπεύουν αυτό που είμαστε. Επιπλέον, αποτελούν τον ιστό της Ένωσής μας που συνδέει τις χώρες, τις κοινωνίες και τους ανθρώπους μεταξύ τους σε ένα μοναδικό πολιτικό πρόγραμμα το οποίο έχει επιτρέψει στην Ευρώπη να διανύει τη μακρύτερη περίοδο ειρήνης στην ιστορία της. Η περίοδος αυτή εκτείνεται από την υπερπήδηση των βαθύτερων διαιρέσεων της Ευρώπης αμέσως μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο μέχρι την επανένωση της Ευρώπης με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης μετά το 1989. Οι αξίες αυτές, επί των οποίων έχει οικοδομηθεί μια ειρηνική, κοινωνική και δημοκρατική Ένωση, δεν ισχύουν μόνο εντός της Ευρώπης, αλλά είναι και οι αξίες που αντιπροσωπεύουν την Ένωση στον κόσμο.

Όπως επισημαίνεται στο Έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης, «*Με βάση τα παγκόσμια πρότυπα, οι ευρωπαϊκές κοινωνίες προσφέρουν ευημερία στους πολίτες τους. Έχουν τα υψηλότερα επίπεδα κοινωνικής προστασίας στον κόσμο και κατατάσσονται υψηλά όσον αφορά την ευημερία, την ανάπτυξη του ανθρώπου και την ποιότητα ζωής*»². Ωστόσο, παρότι η Ένωση παρουσιάζει υψηλά επίπεδα ανάπτυξης και η ανεργία βρίσκεται στα χαμηλότερα επίπεδα από το 2009, όταν ερωτηθούν σχετικά με το μέλλον, πολλοί εκφράζουν το άγχος και την ανησυχία τους, ιδίως σε ό,τι αφορά τις μελλοντικές γενιές. Η Ένωση και τα κράτη μέλη της αντιμετωπίζουν διαφόρων ειδών προκλήσεις· μεταξύ άλλων, λαϊκισμό, ξενοφοβία, διχαστικό εθνικισμό, διακρίσεις, διασπορά ψευδών ειδήσεων και παραπληροφόρηση, καθώς και την πρόκληση της ριζοσπαστικοποίησης. Τα φαινόμενα αυτά θα μπορούσαν να αποτελέσουν σοβαρή απειλή για τα θεμέλια των δημοκρατιών μας, να υπονομεύσουν την εμπιστοσύνη στο κράτος δικαίου και τους δημοκρατικούς θεσμούς, και να παρεμποδίσουν την ανάπτυξη ενός κοινού αισθήματος του ανήκειν εντός και μεταξύ των ευρωπαϊκών κοινωνιών μας

Η δημοκρατία μας μπορεί να λειτουργήσει μόνο εάν είναι νομιμοποιημένη στη συνείδηση των πολιτών που υπηρετεί, τόσο σε εθνικό επίπεδο, όσο και στην Ένωση συνολικά. Υπάρχουν ανησυχητικά σημάδια ότι οι αναγκαίες γνώσεις των κοινών αξιών μας και του ρόλου της εθνικής και της ευρωπαϊκής δημοκρατίας δεν είναι επαρκώς εμπεδωμένες, τα

¹ Ομιλία για την κατάσταση της Ένωσης, 13 Σεπτεμβρίου 2017 — https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_el

² Βλέπε Έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης, COM/2017/0206 final, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-social-dimension-europe_el.pdf

οποία απειλούν να οδηγήσουν στη διάβρωσή τους και αποτελούν πρόκληση για τη συνοχή των κοινωνιών μας στα κράτη μέλη, καθώς και σε επίπεδο ΕΕ. Η προαγωγή των εν λόγω κοινών αξιών που απορρέουν από το άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ζωτικής σημασίας για την ενίσχυση των εθνικών δημοκρατιών μας και την ενδυνάμωση της Ένωσής μας.

Η διασφάλιση υψηλής ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλα τα επίπεδα είναι απολύτως απαραίτητη προκειμένου να διασφαλίζεται η κοινωνική κινητικότητα και η ένταξη και να παρέχονται στους πολίτες μας οι γνώσεις και οι δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την επιτυχία στην αγορά εργασίας, αλλά και να προάγονται οι δεξιότητες της κριτικής σκέψης και η βαθύτερη κατανόηση των κοινών αξιών μας.

Σε ορισμένα κράτη μέλη, η εκπαίδευση περιλαμβάνει μαθήματα αγωγής του πολίτη. Σε αυτά μπορεί να περιλαμβάνεται εκπαίδευση σχετικά με τους λόγους για τους οποίους τα κράτη μέλη επέλεξαν εκουσίως να συνεργαστούν και να ενταχθούν σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση. Η έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με την προέλευση της ΕΕ, τους λόγους για τους οποίους δημιουργήθηκε και τη βασική λειτουργία της ευνοεί την παραπληροφόρηση και εμποδίζει τη διαμόρφωση τεκμηριωμένων απόψεων σχετικά με τις δράσεις της. Επιπλέον, οι γνώσεις σχετικά με την κοινωνική, θρησκευτική και πολιτισμική πολυμορφία, και την κληρονομιά, τις παραδόσεις και τις πολιτικές πραγματικότητες της χώρας του κάθε ατόμου, των άλλων κρατών μελών και των άλλων χωρών του κόσμου, είναι απαραίτητες για τον αμοιβαίο σεβασμό, την κατανόηση και τη συνεργασία εντός και μεταξύ των κρατών μελών και με τον κόσμο γενικότερα.

Η απόκτηση των εν λόγω γνώσεων θα συμβάλει στη διασφάλιση της δημοκρατίας σε όλα τα επίπεδα, και, ως εκ τούτου, στη διαμόρφωση ενός κοινού αισθήματος του ανήκειν σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η παρούσα σύσταση βασίζεται σε τέσσερις στόχους: στην προαγωγή κοινών αξιών σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης· στην προώθηση εκπαίδευσης με λιγότερους αποκλεισμούς· στην ενθάρρυνση μιας ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας, χωρίς να θίγονται οι εθνικές αρμοδιότητες στο εν λόγω πεδίο· και στην υποστήριξη των διδασκόντων και της διδασκαλίας. Η σύσταση ενθαρρύνει τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να ανταλλάσσουν ορθές πρακτικές και πληροφορίες· και να αναπτύσσουν πολιτικές σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο. Τα κράτη μέλη δεσμεύονται προαιρετικά και κάθε κράτος μέλος αποφασίζει ποια προσέγγιση θα υιοθετήσει σε ό,τι αφορά την υλοποίηση των δεσμεύσεων.

Για την επίτευξη των εν λόγω στόχων και την υποστήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών, η Επιτροπή θα αναλάβει δράσεις για την αύξηση των εικονικών ανταλλαγών μεταξύ των σχολείων, ιδίως μέσω του δικτύου ηλεκτρονικής αδελφοποίησης (e-Twinning), και για την προώθηση της κινητικότητας των μαθητών στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+. Τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία μπορούν να συμβάλουν στην υποστήριξη της κατάρτισης των διδασκόντων ή στη χρηματοδότηση υποδομών που επιτρέπουν την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς.

• **Ιστορικό**

Η παρούσα σύσταση βασίζεται στη *Δήλωση σχετικά με την προώθηση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και των κοινών αξιών της ελευθερίας, της ανεκτικότητας και της αποφυγής των διακρίσεων μέσω της εκπαίδευσης*, που εγκρίθηκε κατά την άτυπη υπουργική σύνοδο που συγκλήθηκε στο Παρίσι στις 17 Μαρτίου 2015. Στη δήλωση του Παρισιού, οι υπουργοί παιδείας απηύθυναν έκκληση για την ανάληψη δράσης σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης με σκοπό να ενισχυθεί ο ρόλος της εκπαίδευσης στην προώθηση της συμμετοχής

των πολιτών στα κοινά και των κοινών αξιών, να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή και να δοθεί βοήθεια στους νέους για να καταστούν υπεύθυνα, προοδευτικά και ενεργά μέλη των πολύμορφων και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών μας³. Επίσης, έθεσαν τους ακόλουθους τέσσερις πρωταρχικούς στόχους όσον αφορά τη συνεργασία σε επίπεδο ΕΕ:

- να εξασφαλιστεί ότι τα παιδιά, οι νέες και οι νέοι θα αναπτύξουν ικανότητες ως κοινωνικά, διαπολιτισμικά όντα αλλά και ως πολίτες, προωθώντας τις δημοκρατικές αξίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα, την κοινωνική ένταξη, την καταπολέμηση των διακρίσεων, καθώς και την ενεργοποίηση του πολίτη,
- να καλλιεργηθεί η κριτική σκέψη και η παιδεία στα μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας, ιδίως σε ό,τι αφορά το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, έτσι ώστε να αναπτυχθούν αντιστάσεις στις διχαστικές αφηγήσεις, την πόλωση και τον προσηλυτισμό,
- να αναπτυχθεί η εκπαίδευση των παιδιών και των νέων σε μειονεκτική θέση μεριμνώντας ώστε τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης να ικανοποιούν τις ανάγκες τους,
- να δοθεί προώθηση στον διαπολιτισμικό διάλογο με κάθε μορφής μάθηση, σε συνεργασία με τις άλλες συναφείς πολιτικές και φορείς.

Η παρούσα σύσταση συνεχίζει, επίσης, τις εργασίες που προβλέπονται στην *Ανακοίνωση της Επιτροπής για την υποστήριξη της πρόληψης της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγεί σε βίαιο εξτρεμισμό*⁴, η οποία εγκρίθηκε την επαύριο των τρομοκρατικών επιθέσεων στην Ευρώπη. Η ανακοίνωση υπογράμμισε τον σημαντικό ρόλο της εκπαίδευσης όσον αφορά τον εντοπισμό και την αποτροπή νέων ανθρώπων από το να ριζοσπαστικοποιηθούν και όσον αφορά τη συμβολή της στην αντιμετώπιση των γενεσιουργών αιτιών.

Επιπλέον, με τη Διακήρυξη της Ρώμης⁵, της 25ης Μαρτίου 2017, διατρανώνεται ότι θα πρέπει να έχουμε μια Ένωση όπου «οι νέοι θα λαμβάνουν την καλύτερη δυνατή εκπαίδευση και κατάρτιση και θα μπορούν να σπουδάζουν και να αναζητούν εργασία σε όλη την ήπειρο» και η οποία «θα διατηρεί την πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης και θα προωθεί την πολιτιστική πολυμορφία».

Στη Λευκή Βίβλο για το μέλλον της Ευρώπης⁶ η Επιτροπή επισημαίνει τον ρόλο των αξιών στη δημιουργία μιας κοινής ιστορίας υπό την έννοια ότι «η θυσία των προηγούμενων γενεών δεν πρέπει να ξεχαστεί ποτέ. Η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ελευθερία και η δημοκρατία κερδήθηκαν δύσκολα και δεν πρέπει να εγκαταλειφθούν ποτέ. Ακόμη και αν οι σημερινοί Ευρωπαίοι δεν αισθάνονται όλοι την ανάγκη προσήλωσης στην ειρήνη κατά τον ίδιο τρόπο με τους γονείς ή τους παππούδες τους, οι βασικές αυτές αξίες εξακολουθούν να μας ενώνουν». Η ιδέα αυτή υπογραμμίζεται περαιτέρω από την ιδέα ότι τα 70 χρόνια συνεχούς ειρήνης αποτελούν μαρτυρία των κοινών αξιών μας και της αμοιβαίας κατανόησης.

³ Δήλωση του Παρισιού, 17 Μαρτίου 2015 - http://ec.europa.eu/education/news/20150316-paris-education_en.

⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής για την υποστήριξη της πρόληψης της ριζοσπαστικοποίησης που οδηγεί σε βίαιο εξτρεμισμό, COM(2016) 379 final.

⁵ <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2017/03/25/rome-declaration#>

⁶ Λευκή Βίβλος για το μέλλον της Ευρώπης - Προβληματισμοί και σενάρια για την ΕΕ των 27 έως το 2025 [COM 2017(2025) final]

Η Επιτροπή υπενθύμισε στο ότι Έγγραφο προβληματισμού για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης⁷ ότι «η ισότιμη πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελεί ισχυρό μέσο για την αναδιανομή του πλούτου σε μια κοινωνία.» Τούτο πρέπει να ξεκινήσει με υψηλό ποιοτικό επίπεδο της βασικής εκπαίδευσης και πρόσβαση, σε όλες τις ηλικίες, στην κατάρτιση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων».

Πριν από τη συζήτηση σχετικά με την εκπαίδευση και τον πολιτισμό στο πλαίσιο του θεματολογίου των ηγετών που διεξήχθη τον Νοέμβριο του 2017 στο Γκέτεμποργκ, η Επιτροπή δημοσίευσε ως συμβολή στη συζήτηση την ανακοίνωση «Ισχυροποίηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω της εκπαίδευσης και του πολιτισμού»⁸. Στο κείμενο της ανακοίνωσης τονίζεται ότι «είναι προς το κοινό συμφέρον όλων των κρατών μελών να αξιοποιήσουν πλήρως το δυναμικό της εκπαίδευσης και του πολιτισμού ως κινητήριων δυνάμεων για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την κοινωνική δικαιοσύνη, την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, καθώς και ως μέσων για να βιώσουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα σε όλη της την πολυμορφία».

- **Συνοχή με τις ισχύουσες διατάξεις στον τομέα πολιτικής**

Πέραν των ανωτέρω πρωτοβουλιών, στην κοινή έκθεση για το 2015 του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020)⁹ αναφέρεται ότι «η εκπαίδευση και η κατάρτιση είναι σημαντικές στο να διασφαλίζουν ότι οι ανθρώπινες και πολιτικές αξίες που συμμεριζόμαστε διαφυλάσσονται και μεταβιβάζονται στις μελλοντικές γενεές, να προωθούν την ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης, να προάγουν την κοινωνική ενσωμάτωση και τον σεβασμό για τους άλλους, καθώς και στο να προλαμβάνουν και να καταπολεμούν κάθε μορφής διάκριση» και, επιπλέον, προτείνεται «μια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, ισότητα, ισοτιμία, αποφυγή διακρίσεων και προαγωγή των ικανοτήτων που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη» ως νέος τομέας προτεραιότητας για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Η Επιτροπή έχει εφαρμόσει ένα ευρύ φάσμα συγκεκριμένων μέτρων και δράσεων. Σε αυτά περιλαμβάνεται η σύσταση της ομάδας εργασίας για την προαγωγή της συμμετοχής στα κοινά και των κοινών αξιών του ΕΚ 2020· η οργάνωση μιας πρωτοβουλίας «δημιουργίας προτύπου» ατόμων που συμμετέχουν σε δραστηριότητες για την προαγωγή της κοινωνικής ένταξης και της αποτροπής του αποκλεισμού και της ριζοσπαστικοποίησης· μια εργαλειοθήκη για εργαζομένους στον τομέα της νεολαίας και για τις οργανώσεις νεολαίας που εργάζονται με νέους που κινδυνεύουν να περιθωριοποιηθούν· ένα ευρωπαϊκό βραβείο για την κοινωνική ένταξη μέσω του αθλητισμού· και η διάθεση, μέσω του προγράμματος «Erasmus+», ποσού άνω των 400 εκατ. EUR σε διακρατικές εταιρικές σχέσεις για την ανάπτυξη καινοτόμων προσεγγίσεων και πρακτικών πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, με προτεραιότητα στην κοινωνική ένταξη, την προαγωγή των κοινών αξιών και τη διαπολιτισμική κατανόηση.

⁷ Έγγραφο προβληματισμού για την τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης, 10 Μαΐου 2017 - https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-harnessing-globalisation_el.

⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ισχυροποίηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω της εκπαίδευσης και του πολιτισμού, COM(2017) 673 final

⁹ Κοινή έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020) - Νέες προτεραιότητες για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, (ΕΕ C 417 της 15.12.2015)

Επιπλέον, στη δέσμη μέτρων «Επένδυση στη νεολαία της Ευρώπης»¹⁰, η Επιτροπή παρουσίασε τη στρατηγική της για υψηλής ποιότητας, χωρίς αποκλεισμούς και προσανατολισμένη προς το μέλλον εκπαίδευση με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες. Σε αυτό το πλαίσιο, η Επιτροπή πρότεινε δράσεις που σχετίζονται με την χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και την προαγωγή κοινών αξιών, συμπεριλαμβανομένης της συνεχούς επαγγελματικής εξέλιξης των διδασκόντων, της περαιτέρω ανάπτυξης της ευρωπαϊκής εργαλειοθήκης για τα σχολεία καθώς και της αξιοποίησης κονδυλίων των προγραμμάτων «Erasmus+» και «Ορίζων 2020» για την προαγωγή των ορθών πρακτικών στον τομέα της χωρίς αποκλεισμού μάθησης.

Άλλες σχετικές πρωτοβουλίες είναι οι ακόλουθες:

- Η σύσταση της Επιτροπής του 2013 με τίτλο Επένδυση στα παιδιά: σπάζοντας τον κύκλο της μειονεξίας¹¹ στην οποία τονιζόταν η ανάγκη παροχής ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας και βελτίωσης του αντικτύπου των εκπαιδευτικών συστημάτων στις ίσες ευκαιρίες.
- Τα συμπεράσματα που εξέδωσε το Συμβούλιο το 2014 σχετικά με πρόγραμμα εργασιών στον πολιτιστικό τομέα (2015-2018), στα οποία δίνεται προτεραιότητα στη συνεργασία, στο πλαίσιο των πολιτικών της ΕΕ, όσον αφορά τη συμβολή του πολιτισμού στην κοινωνική ένταξη, αξιοποιώντας τις δεσμεύσεις στην πολιτισμική πολυμορφία και τον διαπολιτισμικό διάλογο της ευρωπαϊκής ατζέντας για τον πολιτισμό.
- Τα συμπεράσματα που εξέδωσε το Συμβούλιο το 2016 σχετικά με την ανάπτυξη της παιδείας στα μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας και της κριτικής σκέψης μέσω της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, στα οποία τα κράτη μέλη συμφώνησαν ότι η παιδεία στα μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας, η κριτική σκέψη και οι ψηφιακές ικανότητες είναι δεξιότητες που αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την ενεργό συμμετοχή στον δημοκρατικό βίο και για την ενίσχυση της απασχολησιμότητας και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να αποκτώνται από όλους τους εκπαιδευόμενους κάθε ηλικίας,
- Τα συμπεράσματα που εξέδωσε το Συμβούλιο σχετικά με τον ρόλο των κοινωνικομορφωτικών δραστηριοτήτων για τους νέους στη στήριξη της ανάπτυξης βασικών δεξιοτήτων ζωής στα οποία τα κράτη μέλη συμφώνησαν να ενισχύουν τη συνεργασία, την αλληλοδιδαχή και ανταλλαγή από ομοτίμους σε σχέση με την προαγωγή και την ανάπτυξη δεξιοτήτων ζωής μεταξύ των νέων,
- Το επικαιροποιημένο πλαίσιο βασικών ικανοτήτων της διά βίου μάθησης του 2018¹², στο οποίο οι ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη περιγράφονται ως η ικανότητα των ατόμων να ενεργούν υπεύθυνα και να συμμετέχουν πλήρως στα κοινά και την κοινωνική ζωή, με βάση την κατανόηση των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών εννοιών και δομών,

¹⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης COM(2016)941· Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την ανάπτυξη των σχολείων και την άριστη διδασκαλία για μια καλή αρχή στη ζωή, COM(2017) 248· Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με ένα νέο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση· COM(2017) 247

¹¹ Σύσταση της Επιτροπής, της 20ής Φεβρουαρίου 2013, με τίτλο «Επένδυση στα παιδιά: σπάζοντας τον κύκλο της μειονεξίας», 2013/112/ΕΕ

¹² [ΘΑ ΠΡΟΣΤΕΘΕΙ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΓΚΡΙΣΗ]

καθώς και των παγκόσμιων εξελίξεων και της βιωσιμότητας. Η ιδιαίτερη έμφαση που δίνεται στην ικανότητα που σχετίζεται με την ιδιότητα του πολίτη στην παρούσα αναθεώρηση του πλαισίου των βασικών ικανοτήτων αναδεικνύει τον ρόλο της ιδιότητας του πολίτη, των δημοκρατικών αξιών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη σημερινή ολοένα και περισσότερο διασυνδεδεμένη παγκόσμια κοινωνία. Στο πλαίσιο αναγνωρίζεται η σημασία της ενδυνάμωσης των ατόμων ώστε να ενεργούν ως υπεύθυνοι, ενεργοί πολίτες, ικανοί να συμβάλλουν στη διαμόρφωση ειρηνικών, ανεκτικών, χωρίς αποκλεισμούς και ασφαλών κοινωνιών. Σε αυτό το πλαίσιο η παιδεία στα μέσα και οι διαπολιτισμικές δεξιότητες ενισχύονται περαιτέρω,

- Το ευρωπαϊκό έτος πολιτιστικής κληρονομιάς 2018, το οποίο αποσκοπεί στην ενημέρωση σχετικά με την κοινή ιστορία και τις αξίες και ενθαρρύνει τα άτομα να διερευνήσουν την πλούσια και πολύμορφη πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης,
- Το Σχέδιο δράσης της Επιτροπής του 2016 για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών¹³ στο οποίο επισημαίνεται ότι η ένταξη έχει ζωτική σημασία για τη μελλοντική ευημερία, ευμάρεια και συνοχή των ευρωπαϊκών κοινωνιών και αποτελεί κοινό συμφέρον όλων των κρατών μελών·
- Τα συμπεράσματα που εξέδωσε το Συμβούλιο το 2017 για την αξιοποίηση της ανακοίνωσης της Επιτροπής, της 12ης Απριλίου 2017, σχετικά με την προστασία των παιδιών-μεταναστών, στα οποία υπογραμμίζεται η σημασία της ισότιμης, έγκαιρης πρόσβασης στην τυπική, χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, συμπεριλαμβανομένης της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας·
- Τα συμπεράσματα που εξέδωσε το Συμβούλιο το 2016 για την επιτάχυνση της διαδικασίας ένταξης των Ρομά, στα οποία τα κράτη μέλη καλούνται να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτική γενική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς.
- Τα συμπεράσματα που εξέδωσε το Συμβούλιο το 2017 για την ένταξη στην πολυμορφία για την επίτευξη υψηλής ποιότητας εκπαίδευσης για όλους, στα οποία τα κράτη μέλη συμφώνησαν να εφαρμόσουν μέτρα για την προώθηση μιας δημοκρατικής και χωρίς αποκλεισμούς σχολικής νοοτροπίας, να αναπτύξουν μέτρα που θα επιτρέπουν τον έγκαιρο εντοπισμό και την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού και θα ενθαρρύνουν να ενθαρρύνουν τη στενότερη συνεργασία μεταξύ του τομέα της εκπαίδευσης και άλλων συναφών τομέων, όπως ο πολιτισμός, η νεολαία, ο αθλητισμός, η απασχόληση, η πρόνοια, η ασφάλεια και άλλοι δίαυλοι εργασίας στον τομέα της κοινωνικής ένταξης,
- Το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης, το οποίο δημιουργεί ευκαιρίες για τους νέους που επιθυμούν να κάνουν εθελοντισμό ή να εργαστούν σε προγράμματα, στη χώρα τους ή στο εξωτερικό, προς όφελος κοινοτήτων και ατόμων σε όλη την Ευρώπη. Συνενώνει νέους που επιθυμούν να οικοδομήσουν μια κοινωνία με λιγότερους αποκλεισμούς, στηρίζοντας τα ευάλωτα άτομα και αντιμετωπίζοντας τις κοινωνικές προκλήσεις.

¹³ Ανακοίνωση της Επιτροπής: Σχέδιο δράσης για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών, COM(2016) 377 final

- Το Πλαίσιο αναφοράς ικανοτήτων για την ανάπτυξη του δημοκρατικού πνεύματος του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2016.

Συνοχή με άλλες πολιτικές της Ένωσης

Βασικός στόχος της παρούσας σύστασης είναι η προαγωγή κοινών αξιών, εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και μιας ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας. Η παρούσα σύσταση αποτελεί συμπλήρωμα στο συνεχιζόμενο έργο της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων¹⁴ υπό την έννοια ότι στηρίζει περαιτέρω «το δικαίωμα σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση προκειμένου κάθε άνθρωπος να διατηρήσει και να αποκτήσει δεξιότητες που θα του επιτρέψουν να συμμετέχει πλήρως στην κοινωνία και να διαχειρίζεται με επιτυχία τις αλλαγές στην αγορά εργασίας».

Η παρούσα σύσταση συνάδει επίσης με τους στόχους που διατυπώνονται στην Έκθεση 2017 για την ιθαγένεια της ΕΕ¹⁵, στην οποία η Επιτροπή αναγνώρισε ότι απαιτούνται διαρκείς προσπάθειες προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλοι οι πολίτες της ΕΕ γνωρίζουν τα δικαιώματά τους και μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στην ευρωπαϊκή δημοκρατική διαδικασία. Στην έκθεση τονίστηκε ότι η προώθηση της επίγνωσης της ιθαγένειας της ΕΕ και των αξιών που συνδέονται με αυτή μεταξύ των νεαρών Ευρωπαίων που φθάνουν σε ηλικία ψήφου και εκείνων που αποκτούν την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους, καθώς και στην κοινωνία συνολικά, απαιτεί κοινή προσπάθεια όλων των οικείων φορέων σε όλα τα επίπεδα – των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών και περιφερειακών τους αρχών, των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και της κοινωνίας των πολιτών.

2. ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ, ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΤΗΤΑ

• Νομική βάση

Η πρωτοβουλία συμφωνεί με τα άρθρα 165 και 166 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Το άρθρο 165 ορίζει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση συμβάλλει στην ανάπτυξη παιδείας υψηλού επιπέδου, ενθαρρύνοντας τη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό απαιτείται, υποστηρίζοντας και συμπληρώνοντας τη δράση τους, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο της διδασκαλίας και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Το άρθρο 166 ορίζει ότι η Ένωση εφαρμόζει πολιτική επαγγελματικής εκπαίδευσης, η οποία στηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών μελών, σεβόμενη ταυτόχρονα πλήρως την αρμοδιότητα των κρατών μελών για το περιεχόμενο και την οργάνωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Η πρωτοβουλία δεν προτείνει επέκταση της κανονιστικής εξουσίας της ΕΕ ή δεσμευτικές υποχρεώσεις στα κράτη μέλη. Τα κράτη μέλη θα αποφασίσουν, σύμφωνα με τις εθνικές τους περιστάσεις, τον τρόπο εφαρμογής της σύστασης του Συμβουλίου.

• Επικουρικότητα (σε περίπτωση μη αποκλειστικής αρμοδιότητας)

Παρότι πολλά κράτη μέλη υλοποιούν διάφορες δράσεις για να στηρίξουν συστήματα εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και να προαγάγουν τις κοινές αξίες σε εθνικό επίπεδο, είναι απαραίτητη η ενίσχυση της συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

¹⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων· COM/2017/0250 final

¹⁵ Έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την ενίσχυση των δικαιωμάτων των πολιτών σε μια Ένωση δημοκρατικής αλλαγής - Έκθεση 2017 για την ιθαγένεια της ΕΕ, COM/2017/030 final

Η προστιθέμενη αξία της δράσης σε επίπεδο ΕΕ έγκειται στην ικανότητα της ΕΕ:

- να προάγει μια κοινή κατανόηση της σημασίας των κοινών αξιών,
 - να στηρίζει το έργο των κρατών μελών σε ό,τι αφορά την υλοποίηση δράσεων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο για την προαγωγή των κοινών αξιών,
 - να χρηματοδοτεί πρωτοβουλίες κινητικότητας και αδελφοποίησης και άλλα διακρατικά προγράμματα,
 - να διευκολύνει την ανταλλαγή γνώσεων, εμπειρογνωμοσύνης και ορθών πρακτικών.
- **Αναλογικότητα**

Η πρόταση ενισχύει την κοινή κατανόηση των αξιών, την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και την ευρωπαϊκή διάσταση της διδασκαλίας παρουσιάζοντας τρόπους προαγωγής τους μέσω της εκπαίδευσης. Παρέχει στα κράτη μέλη και στην Επιτροπή τη δυνατότητα να ανταλλάσσουν ορθές πρακτικές και πληροφορίες, και να αναπτύσσουν πολιτικές σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο. Δεδομένου ότι οι δεσμεύσεις των κρατών μελών είναι προαιρετικής φύσης και κάθε κράτος μέλος αποφασίζει ποια προσέγγιση θα υιοθετήσει ως προς την υλοποίηση των δράσεων που αποσκοπούν στην προαγωγή των κοινών αξιών, στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και σε μια ευρωπαϊκή διάσταση της διδασκαλίας, το μέτρο θεωρείται αναλογικό.

- **Επιλογή του νομικού μέσου**

Η σύσταση του Συμβουλίου αποτελεί το κατάλληλο νομικό μέσο στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, όπου η ΕΕ έχει υποστηρικτική αρμοδιότητα, και χρησιμοποιείται συχνά για την ευρωπαϊκή δράση στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Ως νομικό μέσο, αντικατοπτρίζει τη δέσμευση των κρατών μελών να εφαρμόσουν τα μέτρα που περιλαμβάνονται στο κείμενο και παρέχει μια ισχυρότερη πολιτική βάση για συνεργασία στον εν λόγω τομέα, ενώ παράλληλα σέβεται την αρμοδιότητα των κρατών μελών στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης.

3. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΚ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΩΝ, ΤΩΝ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΕΩΝ ΜΕ ΤΑ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΚΤΙΜΗΣΕΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

- **Εκ των υστέρων αξιολογήσεις / έλεγχοι καταλληλότητας ισχύουσας νομοθεσίας**

Άνευ αντικειμένου.

- **Διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη**

Διεξήχθη δημόσια διαβούλευση η οποία διήρκεσε από τις 19 Μαΐου 2017 έως τις 11 Αυγούστου 2017. Ελήφθησαν συνολικά **1 124 απαντήσεις**, συμπεριλαμβανομένων πάνω από 200 εγγράφων θέσης, γεγονός που κατέδειξε την ύπαρξη μεγάλου ενδιαφέροντος για την πρωτοβουλία. Οι απαντήσεις αποκάλυψαν μια κατ' ουσίαν ομόφωνη συναίνεση (95 %) σχετικά με τη συμβολή της εκπαίδευσης στην εκ μέρους των νέων «κατανόηση της σημασίας και τήρηση των κοινών αξιών», καθώς και ότι η ΕΕ θα πρέπει να στηρίζει τα κράτη μέλη στην εκπλήρωση του συγκεκριμένου καθήκοντος (98 %). Τα αποτελέσματα της διαβούλευσης διατίθενται στο διαδίκτυο.

Τα κύρια συμπεράσματα της διαβούλευσης ήταν τα ακόλουθα:

- Οι απαντώντες πιστεύουν στην πλειονότητά τους (62,6 %) ότι η **εκπαίδευση συμβάλλει ήδη σημαντικά** στην εκ μέρους των νέων κατανόηση της σημασίας και τήρηση των κοινών αξιών, αλλά σημαντικό ποσοστό, σχεδόν 40 % των απαντώντων, θεωρούν ότι η εκπαίδευση **θα μπορούσε να κάνει περισσότερα**.
- Όλοι σχεδόν οι απαντώντες (98 %) συμφώνησαν σχετικά με την ανάγκη **προώθησης της χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης** η οποία αντιμετωπίζει τις ανάγκες όλων των εκπαιδευομένων, ενώ μόνο 16 % αισθάνονταν ότι η εκπαίδευση κάλυπτε ήδη αυτές τις ανάγκες. Συνολικά, οι απαντώντες εξέφρασαν σε μεγάλο βαθμό την υποστήριξή τους στα εργαλεία της ΕΕ. Ως τα πλέον αποτελεσματικά εργαλεία θεωρούνται η ενωσιακή χρηματοδότηση (93,3 %), η στήριξη της συνεργασίας μεταξύ σχολείων και πανεπιστημίων για την προαγωγή της καινοτομίας και του εκσυγχρονισμού (91,6 %), η μαθησιακή κινητικότητα των σπουδαστών (91,5 %) και οι βραχυπρόθεσμες ανταλλαγές για μαθητές σχολείων (88,2 %).
- Το σύνολο σχεδόν των απαντώντων (93,2 %) θεωρούσαν ότι είναι σημαντικό ή πολύ σημαντικό τα άτομα **να κατανοήσουν καλύτερα την ιστορία, τον πολιτισμό και τις αξίες της ΕΕ** και των άλλων κρατών μελών προκειμένου να κατανοήσουν πλήρως τον ρόλο τους ως υπεύθυνων και ενεργών μελών των ευρωπαϊκών κοινωνιών.

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκε ένα ευρύ φάσμα συναντήσεων και εκδηλώσεων:

Συναντήσεις με σκοπό την παροχή σχολίων από τα κράτη μέλη είναι οι ακόλουθες: συνεδρίαση της ομάδας υψηλού επιπέδου (ανώτερα στελέχη υπουργείων παιδείας) στις 15-16 Ιουνίου 2017 (Εσθονία)· και τρεις συνεδριάσεις γενικών διευθυντών: συνεδρίαση για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, 13-14 Μαρτίου 2016· και συναντήσεις σχολείων, 10-11 Απριλίου 2016 (Μάλτα) και 18-19 Σεπτεμβρίου 2017 (Εσθονία).

Εκδηλώσεις με σκοπό την παροχή σχολίων από τα ενδιαφερόμενα μέρη είναι οι ακόλουθες: το συνέδριο Jean Monnet, 15 Νοεμβρίου 2015¹⁶, συμπόσιο που διοργάνωσε ο πρώτος αντιπρόεδρος Timmermans σε συνεργασία με τα μέλη της Επιτροπής Jourová και Oettinger σχετικά με τα μέσα ενημέρωσης και τη δημοκρατία, συμπεριλαμβανομένου του ρόλου της δεοντολογικής δημοσιογραφίας και της παιδείας στα μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας για δημοκρατικές και πλουραλιστικές κοινωνίες¹⁷, διάλογοι υψηλού επιπέδου της Επιτροπής με θρησκευτικούς οργανισμούς και μη ομολογιακές ενώσεις το 2016 με θέμα την ένταξη και τις ευρωπαϊκές αξίες· συμπόσιο που διοργανώθηκε από τον επίτροπο Navracsics σχετικά με την προαγωγή της ένταξης και των θεμελιωδών αξιών μέσω της εκπαίδευσης, 26 Μαΐου 2016¹⁸, και φόρουμ για την ευρωπαϊκή εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη νεολαία¹⁹ και μια ειδική συνάντηση με την κοινωνία των πολιτών²⁰, 19-21 Οκτωβρίου 2016· ζητήθηκε επίσης η

¹⁶ Για λεπτομέρειες, ανατρέξτε στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/education/events/20151109-jean-monnet-conference_en

¹⁷ Βλέπε συμπεράσματα στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf

¹⁸ Βλέπε έκθεση στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/201605-colloquium-report-radicalisation_en.pdf

¹⁹ Βλέπε έκθεση στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/flash-report-ety-forum-2016_en.pdf

²⁰ Βλέπε έκθεση στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/flash-report-cso-day-2016_en.pdf

άποψη οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στο πλαίσιο ειδικού συμμετοχικού σεμιναρίου τον Δεκέμβριο του 2015, και η άποψη κοινωνικών εταίρων και οργανώσεων της νεολαίας τον Ιανουάριο του 2016. Τέλος, η σύσταση ανταποκρίνεται στα συμπεράσματα του συμποσίου του 2015 της Επιτροπής για τα ανθρώπινα δικαιώματα με θέμα την πρόληψη και την καταπολέμηση του αντισημιτικού και αντιμουσουλμανικού μίσους, μεταξύ άλλων, μέσω της εκπαίδευσης²¹.

Οι συμμετέχοντες στις προαναφερθείσες συναντήσεις εξέφρασαν την έντονη στήριξη και το ενδιαφέρον τους όσον αφορά τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο η χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση μπορεί να συμβάλει στην προαγωγή των κοινών αξιών και του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει από αυτή την άποψη η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ομάδα εργασίας ΕΚ 2020 σχετικά με την προώθηση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και των κοινών αξιών της ελευθερίας, της ανοχής και της απαγόρευσης των διακρίσεων μέσω της εκπαίδευσης υλοποίησε σειρά δραστηριοτήτων αλληλοδιδασχής από ομοτίμους επί των συγκεκριμένων θεμάτων. Κύρια μηνύματα από τις εν λόγω δραστηριότητες αλληλοδιδασχής από ομοτίμους ήταν τα ακόλουθα²²:

- Η εκπαίδευση θα πρέπει να κινείται πέραν των ίσων ευκαιριών προκειμένου να διασφαλίζει την ένταξη ενός ευρέος φάσματος εκπαιδευομένων και την επίτευξη προόδου προς μια πραγματικά ισότιμη εκπαίδευση.
 - Οι αξίες θα πρέπει να βιώνονται από τους σπουδαστές και τους διδάσκοντες. Οι αξίες πρέπει να βιώνονται και όχι να διδάσκονται· οι δημοκρατικές αξίες πρέπει να εφαρμόζονται στην τάξη, μέσω, για παράδειγμα, της μάθησης βάσει σχεδίων, ενώ τα σχολεία πρέπει να εναγκαλίζονται την ενεργό συμμετοχή των σπουδαστών, των γονέων, των διδασκόντων και της ευρύτερης κοινωνίας, στο πλαίσιο αυτού που αποκαλείται «προσέγγιση του σχολείου ως συνόλου».
 - Θα πρέπει να δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην υλοποίηση δράσεων βάσει αξιών στην κοινότητα για τα παιδιά που κινδυνεύουν με αποκλεισμό· δηλ. όχι μόνο για τους μαθητές που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο, αλλά και για όσους αποβάλλονται ή αποκλείονται από ένα ή περισσότερα σχολεία και περιθωριοποιούνται. Υπήρξαν επίσης εκκλήσεις για περισσότερη στήριξη, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής στήριξης, για πρωτοβουλίες δεύτερης/τρίτης ευκαιρίας, εξατομικευμένης μάθησης προσαρμοσμένης στις ατομικές ανάγκες του κάθε μαθητή, και καθοδήγησης για περιθωριοποιημένα και αποκλεισμένα παιδιά.
- **Συλλογή και χρήση εμπειρογνομιάς**

Η παρούσα πρόταση βασίζεται σε ένα ευρύ φάσμα εκθέσεων και μελετών καθώς και στην εμπειρογνομοσύνη που συλλέχθηκε μέσω δραστηριοτήτων αλληλοδιδασχής από ομοτίμους και συνεδριάσεις της ομάδας εργασίας ΕΚ 2020 σχετικά με την προώθηση της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά και των κοινών αξιών της ελευθερίας, της ανοχής και της απαγόρευσης των διακρίσεων μέσω της εκπαίδευσης.

²¹ Βλέπε συμπεράσματα στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/justice/events/colloquium-fundamental-rights-2015/files/fundamental_rights_colloquium_conclusions_en.pdf

²² Βλέπε κύρια μηνύματα από τις δραστηριότητες αλληλοδιδασχής από ομοτίμους σχετικά με την κριτική σκέψη και την παιδεία στα μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας, τις κοινωνικές ικανότητες και τις ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη, την χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/citizenship-common-values_en

Το έργο του Ευρωπαϊκού Φορέα για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση²³ αποσκοπεί στο να διασφαλίσει ισότητα, ίσες ευκαιρίες και δικαιώματα για όλους τους εκπαιδευομένους, και ιδίως όσους είναι ευάλωτοι στην περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό, όπως οι σπουδαστές με αναπηρίες και/ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Ο εν λόγω φορέας συμβάλλει στη χάραξη της πολιτικής της ΕΕ μέσω των διαφόρων εκθέσεων και δημοσιεύσεών του, μεταξύ άλλων σχετικά με την προσχολική εκπαίδευση, την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου μεταξύ των εκπαιδευομένων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και την ενδυνάμωση των διδασκόντων ώστε να προωθούν την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς.

Το έργο του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η παροχή ανεξάρτητων, τεκμηριωμένων συμβουλών σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα καθώς και η ευαισθητοποίηση σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα, με σκοπό τη διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων που ζουν στην ΕΕ.

Με βάση στοιχεία που συλλέχθηκαν από αναλυτικές εκθέσεις του ακαδημαϊκού δικτύου NESET II (Δίκτυο εμπειρογνομόνων για τις κοινωνικές πτυχές της εκπαίδευσης και της κατάρτισης)²⁴ εξήχθη το συμπέρασμα ότι τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που υποστηρίζουν υψηλά πρότυπα ποιότητας για όλους, προωθούν εξατομικευμένες προσεγγίσεις χωρίς αποκλεισμούς με τη συμμετοχή των γονέων, υποστηρίζουν την έγκαιρη παρέμβαση, και στοχοθετούν τους μειονεκτούντες εκπαιδευομένους, ιδίως στη γενική εκπαίδευση, μπορούν να αποτελέσουν ισχυρές κινητήριες δυνάμεις κοινωνικής ένταξης. Παρομοίως, το δίκτυο NESET II επεσήμανε ότι ο εκφοβισμός αποτελεί προσβολή των κοινών αξιών της ελευθερίας, της ανοχής και της απαγόρευσης των διακρίσεων και παρέσχε επισκόπηση των πλέον αποτελεσματικών στρατηγικών και πρακτικών για την πρόληψη του εκφοβισμού και της βίας στα σχολεία σε ολόκληρη την ΕΕ²⁵.

Στην έκθεση Eurydice σχετικά με την «Citizenship Education at School in Europe» (Αγωγή του πολίτη στο σχολείο στην Ευρώπη) (2017), η οποία εκπονήθηκε για λογαριασμό της Επιτροπής, εξετάστηκε ο τρόπος με τον οποίο μπορεί να αξιοποιηθεί η αγωγή του πολίτη για τη δημιουργία ελκυστικών και διαδραστικών μαθησιακών περιβαλλόντων μέσω της χρήσης

²³ Ο εν λόγω φορέας είναι ανεξάρτητος οργανισμός που λειτουργεί ως πλατφόρμα συνεργασίας για τα υπουργεία παιδείας των κρατών μελών της ΕΕ. Βασικός σκοπός του είναι να βοηθά τα εν λόγω υπουργεία να βελτιώνουν τις εκπαιδευτικές πολιτικές και πρακτικές τους, μέσω τεκμηριωμένης πληροφόρησης και υποβολής προτάσεων για υλοποίηση εκπαιδευτικών πολιτικών χωρίς αποκλεισμούς. Ο φορέας χρηματοδοτείται μέσω κονδυλίων του προγράμματος Erasmus+ και συνεισφορών των εθνικών υπουργείων. Μέλη του φορέα είναι 27 κράτη μέλη και η Ισλανδία, η Νορβηγία και η Ελβετία.

²⁴ [Policy and Practices for Equality and Inclusion In and Through Education \(Πολιτική και πρακτικές για την ισότητα και την ένταξη στην εκπαίδευση και μέσω αυτής\): Evidence and policy guidance from European research projects funded under FP6 and FP7 \(Στοιχεία και πολιτικές κατευθύνσεις από ευρωπαϊκά ερευνητικά έργα που χρηματοδοτήθηκαν στο πλαίσιο του ΠΠ6 και του ΠΠ7\)](http://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2015/08/AR1_2015.pdf) (2015) http://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2015/08/AR1_2015.pdf; [Education Policies and Practices to Foster Tolerance, Respect for Diversity and Civic Responsibility in Children and Young People in the EU \(Εκπαιδευτικές πολιτικές και πρακτικές για αύξηση της ανεκτικότητας, του σεβασμού της πολυμορφίας και του αισθήματος ευθύνης του πολίτη στα παιδιά και τους νέους στην ΕΕ\)](http://nesetweb.eu/en/library/education-policies-and-practices-to-foster-tolerance-respect-for-diversity-and-civic-responsibility-in-children-and-young-people-in-the-eu/) (2016) c <http://nesetweb.eu/en/library/education-policies-and-practices-to-foster-tolerance-respect-for-diversity-and-civic-responsibility-in-children-and-young-people-in-the-eu/>

²⁵ [How to Prevent and Tackle Bullying and School Violence \(Πρόληψη και αντιμετώπιση της παρενόχλησης και της σχολικής βίας\): Evidence and Practices for Strategies for Inclusive and Safe Schools \(Στοιχεία και πρακτικές για στρατηγικές ασφαλών σχολείων χωρίς διακρίσεις\)](http://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2015/08/AR2_2015.pdf) (2015), http://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2015/08/AR2_2015.pdf

καινοτόμων παιδαγωγικών μεθόδων για την ανάπτυξη των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των στάσεων που χρειάζονται οι νέοι για να γίνουν ενεργοί πολίτες.

Στην έκθεση Παρακολούθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (2017) υπογραμμίστηκε επίσης η ανάγκη να περιοριστεί ακόμη περισσότερο ο αποκλεισμός από τα εκπαιδευτικά συστήματα, καθώς το μορφωτικό επίπεδο των σπουδαστών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον από το οποίο προέρχονται.

Σε ό,τι αφορά την ομάδα εργασίας ΕΚ 2020 και τις ειδικές δραστηριότητές της αλληλοδιδαχής από ομοτίμους, τα κύρια μηνύματα που αξίζει να επισημανθούν στο πλαίσιο της παρούσας σύστασης είναι τα ακόλουθα:

- Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα θα πρέπει να καταστούν αναπόσπαστο τμήμα της τοπικής κοινωνίας και να συμβάλλουν στην προώθηση της στενότερης συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών, τις οργανώσεις της νεολαίας, τις τοπικές αρχές και τον επιχειρηματικό τομέα προκειμένου να συμβάλλουν στην εκπαίδευση των νέων,
- Η διαμόρφωση μιας δημοκρατικής νοοτροπίας μάθησης χωρίς αποκλεισμούς στο πλαίσιο της οποίας εκτιμάται η πολυμορφία και υπάρχουν περιθώρια διαλόγου και συζήτησης επί αμφιλεγόμενων θεμάτων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την κοινωνικο-συναισθηματική μάθηση και την απόκτηση κοινωνικών ικανοτήτων και ικανοτήτων που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη,
- Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να υποστηρίζονται και να ενδυναμώνονται ώστε να διαχειρίζονται την πολυμορφία και να αναπτύσσουν τις κοινωνικές ικανότητες και τις ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη των εκπαιδευομένων, μέσω της αρχικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών, της συνεχούς επαγγελματικής εξέλιξης, πρακτικών εργαλείων και της συνεχούς υποστήριξης και καθοδήγησης.

- **Εκτίμηση επιπτώσεων**

Λόγω της συμπληρωματικής προσέγγισης των προτεινόμενων δραστηριοτήτων ως προς τις πρωτοβουλίες των κρατών μελών, του εθελοντικού χαρακτήρα των προτεινόμενων δραστηριοτήτων και του εύρους των αναμενόμενων επιπτώσεων, δεν θεωρήθηκε αναγκαία και δεν διενεργήθηκε εκτίμηση των επιπτώσεων. Αντ' αυτού, η πρόταση αναπτύχθηκε με τη βοήθεια προηγούμενων μελετών, μέσω διαβούλευσης με τα κράτη μέλη και μέσω της δημόσιας διαβούλευσης.

- **Καταλληλότητα του κανονιστικού πλαισίου και απλούστευση**

Ανευ αντικειμένου.

- **Θεμελιώδη δικαιώματα**

Η παρούσα σύσταση αποσκοπεί να παράσχει στήριξη στα κράτη μέλη όσον αφορά τις προσπάθειές τους να προάγουν τα θεμελιώδη δικαιώματα.

4. ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Η παρούσα πρωτοβουλία δεν απαιτεί πρόσθετους πόρους από τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

Ανάλογα με την περίπτωση, θα ενθαρρυνθεί η αξιοποίηση ενωσιακών προγραμμάτων χρηματοδότησης όπως τα «Erasmus+», «Δημιουργική Ευρώπη» και «Ευρώπη για τους πολίτες», προκειμένου να υποστηριχθεί η χρηματοδότηση της μαθησιακής κινητικότητας, των εικονικών ανταλλαγών, των προγραμμάτων συνεργασίας και των δραστηριοτήτων

εθελοντισμού που συμβάλλουν στην προαγωγή των κοινών αξιών, της ένταξης και της κατανόησης της Ευρώπης. Αυτό θα πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τη νομική τους βάση και λαμβανομένης υπόψη της αντίστοιχης χρηματοδοτικής τους ικανότητας.

5. ΛΟΙΠΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- **Σχέδια εφαρμογής και ρυθμίσεις παρακολούθησης, αξιολόγησης και υποβολής εκθέσεων**

Η παρούσα σύσταση θα εφαρμοστεί μέσω της συνεχούς συνεργασίας με βάση το στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020), καθώς και τυχόν διάδοχο πλαίσιο. Οι δράσεις που θα υλοποιηθούν ως απόρροια της παρούσας σύστασης θα υπόκεινται σε τακτική επανεξέταση μέσω των εν λόγω πλαισίων, συμπεριλαμβανομένης της έκθεσης «Παρακολούθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης».

- **Επεξηγηματικά έγγραφα (για οδηγίες)**

Άνευ αντικειμένου.

- **Αναλυτική επεξήγηση των επιμέρους διατάξεων της πρότασης**

Στην πρόταση, στην οποία λαμβάνεται υπόψη η μεγάλη ποικιλία των εκπαιδευτικών συστημάτων και γίνεται σεβαστή η αρχή της επικουρικότητας, προσδιορίζεται σειρά συστάσεων με σκοπό να καθοδηγηθούν τα κράτη μέλη ώστε να λάβουν τα πλέον αποτελεσματικά μέτρα για την προαγωγή των κοινών αξιών, την παροχή εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και τη συμπερίληψη μιας ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας στα δικά τους ιδιαίτερα πλαίσια.

Όσον αφορά την **προαγωγή των κοινών αξιών**, η πρόταση συνιστά τα κράτη μέλη

- Να προάγουν την παροχή ειδικής εκπαίδευσης σχετικά με την ιδιότητα του πολίτη και τη δεοντολογία,
- Να ενισχύουν την κριτική σκέψη και την παιδεία στα μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας,
- Να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή των σπουδαστών, των γονέων και των εκπαιδευτικών στη διακυβέρνηση του σχολείου και των νέων στις τοπικές τους κοινωνίες,
- Να προάγουν τις βέλτιστες πρακτικές, όπως αυτές που καθορίζονται στις Ικανότητες για δημοκρατική νοοτροπία του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Όσον αφορά την **εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς** για όλους τους εκπαιδευομένους, στην πρόταση συνιστάται

- η συμπερίληψη όλων των παιδιών στην εκπαίδευση από νεαρή ηλικία και η παροχή υποστήριξης προς τους σπουδαστές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες· η παροχή ευελιξίας σε ό,τι αφορά τις μεταβάσεις μεταξύ των διαφόρων εκπαιδευτικών βαθμίδων· και η διασφάλιση επαρκούς εκπαιδευτικής καθοδήγησης και καθοδήγησης όσον αφορά τη σταδιοδρομία·
- Η αξιοποίηση της εμπειρογνωμοσύνης και της υποστήριξης του Ευρωπαϊκού Φορέα για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση.

Όσον αφορά την **ευρωπαϊκή διάσταση της διδασκαλίας**, στην πρόταση συνιστάται

- Η διευκόλυνση της μάθησης σχετικά με την ΕΕ και τα κράτη μέλη της και η προώθηση της συμμετοχής σε πρωτοβουλίες κινητικότητας και ηλεκτρονικής αδελφοποίησης (e-twinning) καθώς και σε έργα επί τόπου.

Για να επιτευχθούν τα παραπάνω, στην πρόταση συνιστάται η υποστήριξη των εκπαιδευτικών με επαρκή αρχική και συνεχή κατάρτιση στην αγωγή του πολίτη και σε παιδαγωγικές μεθόδους χωρίς αποκλεισμούς, καθώς και η παροχή διευκολύνσεων ώστε να συμμετέχουν σε προγράμματα ανταλλαγών και μάθησης.

Στο κείμενο της πρότασης προτείνονται συγκεκριμένα μέτρα εφαρμογής που θα βοηθήσουν τις αρχές των κρατών μελών να επιτύχουν τους εν λόγω στόχους.

Στην πρόταση χαιρετίζεται επίσης η πρόθεση της Επιτροπής να υποστηρίξει τα κράτη μέλη προκειμένου να ανταποκριθούν στις προαναφερθείσες συστάσεις· μεταξύ άλλων, μέσω της χρηματοδότησης της μαθησιακής κινητικότητας, των αμοιβαίων ανταλλαγών, των έργων συνεργασίας, του εθελοντισμού και της εργασίας στον τομέα της νεολαίας· μάθησης από ομοτίμους και ανταλλαγών ορθών πρακτικών μέσω του πλαισίου ΕΚ 2020· και ανάπτυξης της βάσης στοιχείων για τις μεταρρυθμίσεις πολιτικής.

Πρόταση

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

για την προώθηση των κοινών αξιών, της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και της ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη τη Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ιδίως τα άρθρα 165 και 166,

Έχοντας υπόψη την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

- (1) Στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση αναφέρεται ότι «Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών».
- (2) Εμπνεόμενη από αυτές τις αξίες, η Ένωση κατόρθωσε να συνενώσει χώρες, κοινωνίες και ανθρώπους σε ένα μοναδικό πολιτικό εγχείρημα, το οποίο έχει επιτρέψει στην Ευρώπη να διανύει τη μακρύτερη περίοδο ειρήνης στην ιστορία της, με αποτέλεσμα την επίτευξη κοινωνικής σταθερότητας και οικονομικής ευημερίας. Η υιοθέτηση από τα κράτη μέλη των αξιών που ορίζονται στη Συνθήκη δημιουργεί το κοινό έδαφος που αποτελεί το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής και ταυτότητας και εξασφαλίζει στην Ένωση τη θέση της στην παγκόσμια σκηνή.
- (3) Η Ένωση και τα κράτη μέλη της αντιμετωπίζουν διαφόρων ειδών προκλήσεις· μεταξύ άλλων, λαϊκισμό, ξενοφοβία, διχαστικό εθνικισμό, διακρίσεις, διασπορά ψευδών ειδήσεων και παραπληροφόρηση, καθώς και την πρόκληση της ριζοσπαστικοποίησης. Τα φαινόμενα αυτά θα μπορούσαν να αποτελέσουν σοβαρή απειλή για τα θεμέλια των δημοκρατιών μας, να υπονομεύσουν την εμπιστοσύνη στο κράτος δικαίου και τους δημοκρατικούς θεσμούς, και να παρεμποδίσουν την ανάπτυξη ενός κοινού αισθήματος του ανήκειν εντός και μεταξύ των ευρωπαϊκών κοινωνιών μας.
- (4) Η έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με την προέλευση της ΕΕ, τους λόγους για τους οποίους δημιουργήθηκε και τη βασική λειτουργία της ευνοεί την παραπληροφόρηση και εμποδίζει τη διαμόρφωση τεκμηριωμένων απόψεων σχετικά με τις δράσεις της. Η γνώση της πολυμορφίας της Ένωσης και των κρατών μελών ενισχύει τον αλληλοσεβασμό, την αλληλοκατανόηση και τη συνεργασία εντός και μεταξύ των κρατών μελών.
- (5) Η εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα και από νεαρή ηλικία διαδραματίζει καίριο ρόλο στην προαγωγή και τη διδασκαλία των κοινών αξιών. Βοηθά στη διασφάλιση της κοινωνικής ένταξης, παρέχοντας σε κάθε παιδί ισότιμες ευκαιρίες επιτυχίας. Παρέχει

ευκαιρίες στα άτομα να γίνουν ενεργοί πολίτες με κριτική σκέψη, ενώ βελτιώνει την κατανόηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας.

- (6) Στο πλαίσιο της συνόδου των ηγετών τον Νοέμβριο του 2017 στο Γκέτεμποργκ, οι Ευρωπαίοι ηγέτες εξέτασαν τη σημασία της εκπαίδευσης και του πολιτισμού για το μέλλον της Ευρώπης. Στο πλαίσιο της συμβολής της στη συζήτηση, η Επιτροπή παρουσίασε το όραμά της για έναν Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης και πρότεινε σειρά πρωτοβουλιών στην ανακοίνωσή της σχετικά με την «Ισχυροποίηση της ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω της εκπαίδευσης και του πολιτισμού²⁶», στην οποία αναφέρεται ότι *«η ισχυροποίηση της ευρωπαϊκής μας ταυτότητας παραμένει ουσιαστικής σημασίας, και η εκπαίδευση και ο πολιτισμός αποτελούν τους καλύτερους φορείς για τον σκοπό αυτόν»*.
- (7) Ένας από τους στόχους του πλαισίου ΕΚ 2020 για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης²⁷, ήτοι η προαγωγή της ισότητας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής του πολίτη στα κοινά, διαμορφώθηκε με βάση την παραδοχή ότι η εκπαίδευση θα πρέπει να προωθεί τις διαπολιτισμικές ικανότητες, τις δημοκρατικές αξίες και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, να καταπολεμά κάθε μορφή διακρίσεων και ρατσισμού, και να εξοπλίζει τους νέους ώστε να αλληλεπιδρούν θετικά με τους ομοτίμους τους από διαφορετικά περιβάλλοντα.
- (8) Στη δήλωση του Παρισιού²⁸, την οποία ενέκριναν στις 17 Μαρτίου 2015 οι Ευρωπαίοι υπουργοί παιδείας, υποδεικνυόταν η δέσμευση των κρατών μελών να προάγουν τις κοινές αξίες, να ενισχύουν την κριτική σκέψη και την παιδεία στα μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας, την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και τον διαπολιτισμικό διάλογο. Οι απαντήσεις στη δημόσια διαβούλευση που διεξήχθη σε επίπεδο ΕΕ²⁹ καταδεικνύουν με σαφήνεια ότι θα πρέπει να προωθηθεί η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς. Μόνο 16 % των απαντώντων αισθάνονται ότι η εκπαίδευση επιτυγχάνει επί του παρόντος αυτόν τον στόχο· το 95 % αισθάνονται ότι η εκπαίδευση θα πρέπει να βοηθά τους νέους να κατανοήσουν τη σημασία των κοινών αξιών και ότι η Ένωση θα πρέπει να συνδράμει τα κράτη μέλη ώστε να επιτύχουν αυτόν τον στόχο (98 %).
- (9) Έρευνα Eurydice του 2017 σχετικά με την «Citizenship Education at School in Europe»³⁰ (Αγωγή του πολίτη στο σχολείο στην Ευρώπη) καταδεικνύει ότι η αγωγή του πολίτη βρίσκεται επί του παρόντος στο επίκεντρο σε μια σειρά ευρωπαϊκών χωρών. Ωστόσο, σχεδόν οι μισές χώρες δεν διαθέτουν ακόμη πολιτικές για την ένταξη της αγωγής του πολίτη στην αρχική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών. Ως εκ τούτου, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να υποστηριχθούν και να ενδυναμωθούν μέσω της εφαρμογής μέτρων προκειμένου να διαμορφώσουν μια προοδευτική νοοτροπία μάθησης και να ασχοληθούν με πολύμορφες ομάδες μάθησης προκειμένου να διδάξουν την ιδιότητα

²⁶ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-strengthening-european-identity-education-culture_en.pdf

²⁷ Κοινή έκθεση για το 2015 του Συμβουλίου και της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020) - Νέες προτεραιότητες για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΕ C 417 της 15.12.2015)

²⁸ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_en.pdf

²⁹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/results-citizenship-consultation_en.pdf

³⁰ https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/images/6/68/215_EN_Citizenship_2017_N.pdf

του πολίτη, να μεταδώσουν την κοινή κληρονομιά της Ευρώπης, να διδάξουν τις κοινές αξίες και να λειτουργήσουν ως πρότυπα για τους εκπαιδευομένους.

- (10) Η ριζοσπαστικοποίηση που οδηγεί στον βίαιο εξτρεισμό εξακολουθεί να αποτελεί οξύ πρόβλημα σε αρκετά κράτη μέλη. Η προαγωγή των κοινών αξιών ως φορέων κοινωνικής συνοχής και ένταξης, μεταξύ άλλων, μέσω πολιτικών για την εκπαίδευση, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της λύσης. Για την υποστήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών, τον Ιούλιο του 2017 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ίδρυσε ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου σχετικά με τη ριζοσπαστικοποίηση³¹ με στόχο να προσδιοριστούν μέτρα στήριξης, μεταξύ άλλων, στο πλαίσιο της εκπαίδευσης.
- (11) Τα πλέον πρόσφατα αποτελέσματα της έρευνας PISA³² και της έκθεσης του 2017 «Παρακολούθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης»³³ τονίζουν τον σύνδεσμο μεταξύ των ανισοτήτων στην εκπαίδευση και του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος των σπουδαστών. Τα στοιχεία της PISA δείχνουν ότι οι επιδόσεις των σπουδαστών που προέρχονται από φτωχότερα νοικοκυριά είναι τρεις φορές πιο πιθανό να είναι χαμηλότερες σε σχέση με τους πιο ευκατάστατους ομολόγους τους και ότι οι σπουδαστές που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών έχουν διπλάσιες πιθανότητες να παρουσιάσουν χαμηλές επιδόσεις σε σχέση με τους άλλους σπουδαστές. Προκειμένου να προληφθεί η περιθωριοποίηση των νέων, είναι ζωτικής σημασίας η διαμόρφωση δίκαιων εκπαιδευτικών συστημάτων χωρίς αποκλεισμούς που προάγουν συνεκτικές κοινωνίες, αποτελούν τη βάση για την ενεργό συμμετοχή του πολίτη στα κοινά και ενισχύουν την απασχολησιμότητα.
- (12) Σε μελέτες του Ευρωβαρομέτρου αναδεικνύεται η ύπαρξη ιδιαίτερα χαμηλού επιπέδου γνώσεων σχετικά με την Ένωση. Σύμφωνα με δημοσκόπηση του 2014, 44 % των ατόμων αισθάνονται ότι κατανοούν σε περιορισμένο βαθμό τον τρόπο λειτουργίας της Ένωσης³⁴, ενώ έρευνα του 2011 δείχνει ότι μια σχετική πλειοψηφία αισθάνεται ότι δεν είναι καλά ενημερωμένη σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση³⁵. Η ίδια μελέτη αποκάλυψε επίσης ότι το ένα τρίτο των ατόμων δεν γνωρίζει τον ακριβή αριθμό των κρατών μελών της Ένωσης³⁶. Τέλος, στην πλέον πρόσφατη έρευνα του Ευρωβαρομέτρου³⁷ επισημαίνεται ότι το 35 % των απαντώντων θεωρούν ότι το πλέον χρήσιμο στοιχείο για το μέλλον της Ένωσης είναι η ύπαρξη συγκρίσιμων εκπαιδευτικών προτύπων.
- (13) Σε αυτό το πλαίσιο, είναι ουσιαστικής σημασίας τα κράτη μέλη να επιταχύνουν τις προσπάθειές τους ώστε να υλοποιήσουν περαιτέρω όλους τους στόχους της δήλωσης του Παρισιού του 2015. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να συνεχιστεί η προαγωγή των

³¹ Απόφαση της Επιτροπής, της 27ης Ιουλίου 2017, για τη σύσταση της ομάδας εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου της Επιτροπής σχετικά με τη ριζοσπαστικοποίηση. EE C252/3 της 3.8.2017.

³² <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>

³³ http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/et-monitor_el

³⁴ Τακτικό Ευρωβαρόμετρο 81 Άνοιξη 2014, σ. 117
(http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb81/eb81_publ_en.pdf)

³⁵ Τακτικό Ευρωβαρόμετρο 75 Άνοιξη 2011, σ. 48.
(http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb75/eb75_publ_en.pdf)

³⁶ Τακτικό Ευρωβαρόμετρο 75 Άνοιξη 2011, σ. 50.
(http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb75/eb75_publ_en.pdf)

³⁷ Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 467, Φθινόπωρο 2017, σ. 6: «Η πλειονότητα θεωρεί ότι το πλέον χρήσιμο στοιχείο για το μέλλον της Ευρώπης θα είναι η ύπαρξη συγκρίσιμων βιοτικών επιπέδων (52 %), ενώ πάνω από το ένα τρίτο αναφέρει τα συγκρίσιμα εκπαιδευτικά πρότυπα (35 %)»,
<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2179>

κοινών αξιών ως φορέων συνοχής και ένταξης, να προωθηθεί η υλοποίηση περιβαλλόντων συμμετοχικής μάθησης σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, να βελτιωθεί η κατάρτιση των εκπαιδευτικών σχετικά με την ιδιότητα του πολίτη και να ενισχυθούν οι δεξιότητες όλων των εκπαιδευομένων που σχετίζονται με την παιδεία στα μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας και την κριτική σκέψη.

- (14) Η διασφάλιση αποτελεσματικής ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτική εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για όλους τους εκπαιδευομένους, συμπεριλαμβανομένων όσων προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, όσων προέρχονται από μειονεκτούντα κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα, και όσων έχουν ειδικές ανάγκες, είναι απολύτως απαραίτητη για τη διαμόρφωση πιο συνεκτικών κοινωνιών. Στο πλαίσιο του εν λόγω εγχειρήματος, τα κράτη μέλη μπορούν να αξιοποιήσουν τα υφιστάμενα μέσα της Ένωσης, ιδίως το πρόγραμμα «Erasmus+», τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία, το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη», το πρόγραμμα «Ευρώπη για τους πολίτες», το πρόγραμμα «Δικαιώματα, ισότητα και ιθαγένεια», το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης και το πρόγραμμα «Ορίζων 2020», καθώς και την καθοδήγηση και την εμπειρογνομοσύνη του Ευρωπαϊκού Φορέα για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση.
- (15) Το πρόγραμμα «Erasmus+» είναι η απόδειξη ότι ο αποτελεσματικότερος τρόπος να βιώσει κανείς την ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι η κινητικότητα και οι διασυνοριακές επαφές. Είναι απαραίτητο όλες οι κατηγορίες εκπαιδευόμενων να επωφεληθούν εξίσου από τις ευκαιρίες που παρέχει το εν λόγω πρόγραμμα· ιδίως μέσω των σχολικών ανταλλαγών μεταξύ των κρατών μελών. Η εικονική κινητικότητα, ιδίως μέσω του δικτύου e-Twinning, αποτελεί εξαιρετικό εργαλείο που επιτρέπει την άμεση επαφή μεταξύ των μαθητών, και κατά τα επόμενα έτη θα χρησιμοποιηθεί σε ευρύτερη κλίμακα και σε συνδυασμό με τη φυσική κινητικότητα.
- (16) Η εισαγωγή ευρωπαϊκής διάστασης στη διδασκαλία θα πρέπει να αποσκοπεί στο να βοηθηθούν οι εκπαιδευόμενοι να βιώσουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα σε όλη την πολυμορφία της και στο να ενισχυθεί ένα ευρωπαϊκό αίσθημα του ανήκειν που θα συμπληρώνει τις τοπικές και εθνικές τους ταυτότητες και παραδόσεις. Είναι επίσης σημαντική για την προαγωγή καλύτερης κατανόησης για την Ένωση, καθώς και την κατανόηση των κρατών μελών της.
- (17) Η παρούσα σύσταση σέβεται πλήρως τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας. Το περιεχόμενο της παρούσας σύστασης δεν θίγει τις υφιστάμενες εθνικές πρωτοβουλίες στους εν λόγω τομείς, ιδίως στον τομέα της αγωγής του πολίτη,

ΕΞΕΛΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΣΥΣΤΑΣΗ

Τα κράτη μέλη θα πρέπει:

Προαγωγή των κοινών αξιών

1. να βελτιώσουν την υιοθέτηση των κοινών αξιών που ορίζονται στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση από νεαρή ηλικία και σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης προκειμένου να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή και ένα κοινό αίσθημα του ανήκειν σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ενωσιακό επίπεδο.
2. να εξακολουθήσουν να υλοποιούν τις δεσμεύσεις της δήλωσης του Παρισιού, ιδίως μέσω:
 - α) της προώθησης της εκπαίδευσης που σχετίζεται με την ιδιότητα του πολίτη και τη δεοντολογία καθώς και ενός προοδευτικού κλίματος στην τάξη με σκοπό την προαγωγή ανεκτικών και δημοκρατικών στάσεων,
 - β) της ενίσχυσης της κριτικής σκέψης και της παιδείας στα μέσα ενημέρωσης και επικοινωνίας, ιδίως σε ό,τι αφορά τη χρήση του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, με σκοπό την ευαισθητοποίηση σχετικά με τους κινδύνους που συνδέονται με την αξιοπιστία των πηγών των πληροφοριών και τη διαμόρφωση ορθής κρίσης,
 - γ) της ανάπτυξης δομών που προάγουν την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευτικών, των γονέων, των σπουδαστών και της ευρύτερης κοινότητας στη διακυβέρνηση των σχολείων, και
 - δ) της υποστήριξης ευκαιριών δημοκρατικής συμμετοχής των νέων και ενεργού και υπεύθυνης συμμετοχής στην κοινότητα.
3. να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά τα υφιστάμενα εργαλεία για την προώθηση της εκπαίδευσης που σχετίζεται με την ιδιότητα του πολίτη, ιδίως στο πλαίσιο ικανοτήτων για την ανάπτυξη του δημοκρατικού πνεύματος του Συμβουλίου της Ευρώπης³⁸.

Παροχή εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς

4. να προωθούν την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για όλους τους εκπαιδευομένους, ιδίως μέσω:
 - α) της ένταξης όλων των μαθητών σε ποιοτική εκπαίδευση από νεαρή ηλικία,
 - β) της παροχής της απαραίτητης υποστήριξης στους μαθητές και τους σπουδαστές με βάση τις ανάγκες τους, συμπεριλαμβανομένων όσων προέρχονται από μειονεκτούντα κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα, όσων προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, όσων έχουν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και των πλέον ταλαντούχων εκπαιδευομένων,
 - γ) της διευκόλυνσης της μετάβασης μεταξύ των διαφόρων εκπαιδευτικών βαθμίδων και της διασφάλισης της παροχής επαρκούς εκπαιδευτικής καθοδήγησης και καθοδήγησης σταδιοδρομίας.

³⁸ Competences for democratic culture - Living together as equals in culturally diverse democratic societies (Ικανότητες για την ανάπτυξη του δημοκρατικού πνεύματος - Ζώντας μαζί ως ίσοι σε πολιτισμικά πολύμορφες δημοκρατικές κοινωνίες), (2016), <https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>

5. να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά τον Ευρωπαϊκό Φορέα για την Ειδική Αγωγή και την Ενταξιακή Εκπαίδευση³⁹ προκειμένου να εφαρμόσουν και να παρακολουθούν την εφαρμογή των επιτυχών προσεγγίσεων χωρίς αποκλεισμούς στα εκπαιδευτικά τους συστήματα.

Προώθηση μιας ευρωπαϊκής διάστασης της διδασκαλίας,

6. να προωθήσουν μια ευρωπαϊκή διάσταση της διδασκαλίας ενθαρρύνοντας:
- α) την κατανόηση του ευρωπαϊκού πλαισίου και της κοινής κληρονομιάς και την ευαισθητοποίηση σχετικά με την πολυμορφία των κρατών μελών και της Ένωσης,
 - β) την κατανόηση της προέλευσης και της λειτουργίας της Ένωσης,
 - γ) τη συμμετοχή των σπουδαστών και των εκπαιδευτικών στο δίκτυο e-Twinning και στη διασυνοριακή κινητικότητα, ιδίως για τα σχολεία,
 - δ) επί τόπου έργα για την ευαισθητοποίηση σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση στα κέντρα εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της άμεσης αλληλεπίδρασης με τους νέους.

Υποστήριξη των εκπαιδευτικών και της διδασκαλίας

7. να παρέχουν στους εκπαιδευτικούς, τους διευθυντές σχολείων και το ακαδημαϊκό προσωπικό τη δυνατότητα να προάγουν τις κοινές αξίες και να παρέχουν εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, μέσω:
- α) της εφαρμογής μέτρων ενδυνάμωσης των εκπαιδευτικών, των διευθυντών σχολείων και του ακαδημαϊκού προσωπικού που θα τους βοηθούν να μεταδίδουν τις κοινές αξίες και να προάγουν την ενεργό συμμετοχή του πολίτη στα κοινά, ενώ ταυτόχρονα θα μεταδίδουν το αίσθημα του ανήκειν, ανταποκρινόμενοι στις ποικίλες ανάγκες των εκπαιδευομένων, και
 - β) της προώθησης προγραμμάτων ανταλλαγών και μάθησης από ομοτίμους καθώς και καθοδήγησης για τους εκπαιδευτικούς και το ακαδημαϊκό προσωπικό.

Μέτρα εφαρμογής

8. να επανεξετάσουν και, όπου είναι απαραίτητο, να τροποποιήσουν τις υφιστάμενες πολιτικές και πρακτικές στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της μη τυπικής μάθησης, με σκοπό την ανταπόκριση στις παρούσες συστάσεις,
9. να εντοπίσουν τις ελλείψεις και να ενισχύσουν τη δημόσια συμμετοχή, τη διαβούλευση και τη συλλογή στοιχείων, με σκοπό τη βελτίωση της χάραξης τεκμηριωμένης πολιτικής σχετικά με τις κοινωνικές διαστάσεις και τις διαστάσεις που άπτονται της ιδιότητας του πολίτη του τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης,
10. να συνεχίσουν τη συνεργασία με βάση τα πλαίσια στρατηγικής συνεργασίας της ΕΕ στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, της νεολαίας, του αθλητισμού και του πολιτισμού, μέσω της αλληλοδιδαχής και ανταλλαγής ορθών πρακτικών από ομοτίμους με σκοπό την προαγωγή των κοινών αξιών,

³⁹ Όπως ορίζεται στο άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1288/2013 για τη θέσπιση του προγράμματος «Erasmus+»: το πρόγραμμα της Ένωσης για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, τη νεολαία και τον αθλητισμό,

11. να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά τα ενωσιακά χρηματοδοτικά μέσα, ιδίως το πρόγραμμα «Erasmus+», τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία, το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη», το πρόγραμμα «Ευρώπη για τους πολίτες», το πρόγραμμα «Δικαιώματα, ισότητα και ιθαγένεια» και το πρόγραμμα «Ορίζων 2020», με σκοπό την εφαρμογή των εν λόγω συστάσεων.

ΕΠΙΔΟΚΙΜΑΖΕΙ ΤΗΝ ΠΡΟΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

12. να υποστηρίξει τα κράτη μέλη όσον αφορά την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας σύστασης μέσω των διαθέσιμων εργαλείων και χρηματοδοτικών μέσων, ιδίως μέσω της σχολικής κινητικότητας και του δικτύου e-Twinning,
13. να υποστηρίξει εθνικές και περιφερειακές μεταρρυθμίσεις πολιτικής και βελτιώσεις της πρακτικής μέσω του πλαισίου ΕΚ 2020 για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης καθώς και τυχόν διαδόχου πλαισίου,
14. να αναπτύξει και να επανεξετάζει τακτικά πρακτικά εργαλεία αναφοράς και έγγραφα καθοδήγησης για τους υπευθύνους χάραξης πολιτικής και τους επαγγελματίες, και να υποστηρίξει την έρευνα και τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών με σκοπό την κάλυψη των κενών στις γνώσεις,
15. να αξιολογεί τις δράσεις που υλοποιούνται ως ανταπόκριση στην παρούσα σύσταση, ιδίως μέσω του πλαισίου ΕΚ 2020, συμπεριλαμβανομένης της έκθεσης «Παρακολούθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης».

Βρυξέλλες,

*Για το Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος*